

“GLOBALASÍW SHÁRAYATÍNDÁ FILOLOGIYANÍŃ AKTUAL MÁSELELERI” atamasındaǵı Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciya

ÁBDIRAXMAN JAMIY "TOQPAQ ATA" QOYÍMŞHÍLÍǴÍ HAQQÍNDÁ

Ayapbergenova Diana

NMPI Qaraqalpaq tili ham ádebiyatı tálim baǵdarı 3-kurs talabası

Ilimiy basshı – **M.Qurbanov**

filologiya ilimleriniń kandidati

Musılmanlar Qaziyati Moynaq rayonınıń "Toqpaq ata" Jome Meshiti Moynaq rayonınıń kún batar jaǵında 3-4 kilometr qashıqlıqta Qıpshaq awiliniń arqa jaǵındaǵı Ústirt tawınıń eteginiń gúmbezinde jaylasqan. Toqpaq ata qoyımshılıǵı bolıp esaplanadı. Ne ushın usılay atalǵanı haqqında túrli ańız-ápsanalar bar. Olardıń birinde aytılıwınsha, Payǵambarımız Muxammed (s.a.v) usı átiraptaǵı bes iyshandı jıynap olarǵa qara maldıń toqpaq jiligin taslaysızlar dep buyırıptı. Sol toqpaq jilik qay jerge barıp tússe kimdiki bir adım artıq bolıp tússe sol adamdı sol jerge jerleyemiz depti. Sonda Ábdıraxman Jámiy ılaqtırǵan jilik alıslawǵa túsıpti. Sonnan baslap Ábdıraxman Jámiydiń laqabı "Toqpaq ata" atalǵan eken. Sol biyik jerge kún batar jaǵına Ábdıraxmn Jámiydi jerlegen. Mine, sonnan baslap nul mákan Toqpaq ata dep atalıp kiyatır. Ábdıraxmn Jámiydiń denesi sol jerge jerlengen. Keyin basqa da marhumlardı jerlep sol qoyımshılıq kemiyip bara bergen.

Ol jerge meshit qurılıp tilewxana dep atalǵan tileklerin tilep sol jerde burınları adamlar mal soyıp, meshitti aylanıp mańlayların tiygizip ishine kirip quran súrelerin aytıp sol jerdegi qayır saqawat qutısına kewlinen shıqqan pulların salıp Toqpaq ata jolına hám de ótken ata-babalarınıń jolına pul salıp sol meshittiń ishinde otırǵan imamǵa ótken ata-babaldıń ruwxına duwa oqıtadı eken. Dártine shıpa izlep júrgen adamlar, júkli bolmay júrgen hayallar da bul jerde qonıp qaladı eken. Dáslepki waqıtların Toqpaq atanıń gúmbezi bolmaǵan, tek temir menen qorshalǵan belgi bolǵan. Keyin húkimet ǵamxorlıpında qoyımshılıqtıń ishine onıń jerlengen jerine gúmbez salınǵan. Ol "Toqpaq ata" gúmbezi dep atalǵan. Al, házirgi kúnde bolsa gúmbezdiń sırtın aylanıwǵa ruxsat etilmeydi. Sebebi, meshittiń tazalıq tártibin saqlaw maqsetinde adamlar Quran súrelerin oqıp, ózleriniń tileklerin tilep, sadaqaların qayır0saqawat qutısına saladı hám de Toqpaq ata jolına duwalar oqıyadı. Házirgi waqıtta qoyımshılıqqa hápteniń piyshembi hám juma kúnleri barıwǵa ruxsat etilgen. Sonıń menen birge, «9-may Eslew hám qádirlew kúni» de ziyaratqa kiriwge ruqsat etiledi. Sebebi, joqarıda aytıp ótilgende, tazalıqtı saqlaw, tártip-intizamlılıqqa ámel etiw, qoyımshılıq átirapın pataslamaw maqsetinde usı qaǵıydalarǵa ámel etiw kerek.

Ziyarat etiw tártibi belgilengen qaǵıydalar tiykarında ámelge asırıladı. Dáslep atanıń jerlengen jerinde gúmbez bolmaǵan, soń qoyımshılıqtıń ishine jerlengen jerge gúmbez saqana salınǵan. Bunı tómendegi súwretlerden kóriwge boladı.

Bul maqalaga materiallar tayarlawda Tawmuratov Ayapbergen kóp járdem berdi. Toqpaq ata haqqında derekler jádı az ushırasadı.

Abduraxmat Jamiy „Toqpaq ata“ birinshi jerlengen jer. Soninan gumbezge koshirilgen.

